SARA KABA DR. OLA HANSON

A PRAT LADAW LABAU

Rev. Lahtaw Gam

GA NHPAW

Ndai Sara kaba Dr. Ola Hanson gaw, anhte Jinghpaw Wunpawng sha ni a matu, America Hkalup hpung kaw nna lata san dat ya ai hta na aja awa wa amu galaw ai hta lahkawng ngu na rai nga sai re. Sara kaba William Henry Roberts hta matut nna, Jinghpaw Wunpawng sha ni a matu sasana amu ninggam masum ngu na wa rai sai. Anhte Jinghpaw Wunpawng sha ni hpeJinghpaw laika hte Chyoi pra ai Chyum Laika galaw ya ai wa re. Manmaw, Myitkyina, Sam mung ginwang shagu hta laika sharin jawng law law hpaw da ya ai wa re. Jinghpaw Wunpawng Hkalup Hpung law law woi hpaw da ya ai wa re. Anhte Jinghpaw Wunpawng sha ni yawng aprat matut nna, n malap kau mai ai anhte a kanu kawa majing rai nga ai hpe chye la na matu ndai laika buk galaw ai re.

DR. OLA HANSON YAN MAMA A SHAWNG NAMA PRAT DAW

1. Dr. Ola Hanson a ma prat daw

Sweden mung, Skene ninghtawn, Ahua mare na Salang Hans Person hte Salang jan dinghku de nna 1864 ning hta shangai ai Ola Hanson re. Ola Hanson gaw asak 16 du hkra, shanhte a mare hta nga kaba wa let, hpaji sharin la nna nga nga ai. Kawoi dwi yan kanu gaw makam masham grai kaba ai yan rai ma ai. Kawa gaw matsan ai majaw, kasha hpe Dakkasu jawng shalun na atsam n lu ai. Rai timung, kanu a kayung katsa ngu na wa gaw America mung, Oakland Nebraska mare de bu htawt sa nga ai wa kaw na laika lu la nna, Ola Hanson gaw grai kabu nga ai. Katsa wa gaw shi kaw sa nga nna Dakkasu jawng lung na shaga dat ai laika rai nga ai. Kanu kawa, kawoi dwi ni akyu hpyi ya di nna, shangun dat manu ai. Ola mung kanu kawa, kawoi dwi ni hpe grai n kam hka ai nachying nja nhpra re ai myit hte America de katsa wa kaw sa mat wa nna, sa nga nga nu ai. Katsa wa mung dai mare na Buga Hpung a Hpung salang myit su rai nga ai, nta dinghku ram ram lum ai rai nga ai hpe sa mu, nga lawm lu nna nachying myit shang kabu let hpaji jawng lung nga sai.

America du ai gade garai n na yang nta de na laika du ai gaw, kanu n nga mat sai lam, yawn hkyen shiga rai nga ai. Kanu a si ga numhtet ga hta “Ola hpe sumsing mungdan e ngai hkrum mayu nngai ngu htet dat ya mi” nga da ai da. Dai ga gaw Ola hpe myit hta grai hkra ai ga rai nga lu ai.

2. Ola gaw Sweden mung kaw nna, America katsa wa kaw sa nga let, St. Paul Chyum Jawng, Sweden Hkalup Hpung ni karum ai hte Hpaji up Sara kaba Dr. John Adgren hte Dr. Frank Peterson, Hpung up wa grai n-gun jaw ai. Grai ningtawn ai jawngma re ai majaw, Inglik hku mung, naw sharin la shangun sai. New York mungdaw, Hamilton mare na, Madison Chyum Jawng kaba hta Inglik ga hku bai sharin kahtap la sai. Ola Hanson gaw, Sweden, Hebre, Greek, Inglik hte Germany laika ni hpe grai chye hkra sharin hkaja shakut la lu ai wa re. Ga amyu myu hte laika grai chye chyang ai wa re majaw, Colgate Dakkasu kaw nna shi hpe D.Litt, degree hpaji janmau shagup ya sai.

3. Ola Hanson gaw hpaji ram ram awng dang la lu sai hte sumtsan sasana amu gun na ngu, America Hkalup Hpung npawt de shawk tawn da nu ai. Grai ra ahkyak kyin nga ai aten re ai majaw, shi hpe aloi sha hkap la nna Dr. Frank Perterson, Hpung up galaw nga ai Mineapolis mare na Bethlehem, Sweden Hkalup Hpung kaw 1890 ning hta Hpung up ta mara aya dang ai hte sumtsan sasana bungli gunhpai na matu akyu hpyi ap nawng majai dat sai.

4. Dai hpang Oakland mare de bai wa nna, Minnie Johnson ngu ai hkawnsek shayi, jawng sarama hpe 1890 July shata hta hkung-ran la sai. Minnie Johnson a kanu yan kawa mung shan a ram prat kaw nna Sweden mung na htawt sa wa ai Hkalup Hpung masha rai nga ma ai. Makam masham kaba ma ai, shan nau ni marai 11 hta na Minnie Johnson gaw nambat 4 ngu na wa re da. Oakland Hkalup Hpung masha rai nga ma ai. Madang tsaw ai lahta tsang hpaji hpe Iowa mungdaw Western Nomal College Jawng sharin awng la nna, Oakland jawng ni kaw sarama kaba galaw ai jan rai nga ai. Sara kaba Dr. Ola Hanson Jinghpaw ni a matu sasana amu galaw ai lam hta grai madi shadaw lu ai jan rai nga ai. Karai Kasang e nan shan hpe shajaw jahtuk nna dinghku de ai yan rai nga ma ai hpe adan aleng sha mu ya lu ai law.

(II) DR. OLA HANSON YAN MAMA JINGHPAW NI A MATU SASANA AMU GALAW NA MATU AP NAWNG NNA SA WA AI LAM

1. 1890 America Hkalup Hpung npawt ni kaw Sara kaba William Henry Roberts Jinghpaw ni hpe laika galaw ya lu na hpaji chye magrau grang ai masha n dat ya n mai ngu nna matut manoi wa aka shana nga ai ga hta hkan nna, America Hkalap Hpung npawt Komiti ni yawng jawm sawn yu nhtawm, shangun dat nga masai.

2. America Oakland mare kaw nna sa wa ai Myen mung Yangon mare sasana ginjaw de du sai. Manmaw na Sara kaba William Henry Roberts, sa tau nna, 1890 December 22 ya hta e Manmaw sasana wang e, shan a matu san nna galaw da ya ai sasana nta kaw du lu masai.

3. Manmaw e du sai hte maren, Jinghpaw ga naw shawng sharin la rai nna makau grup yin de na, ni ai nam kahtawng, Je-in, Sinlum

Pangmu, Lana Worabum, Chyawnghtawk ni hta hkan du hkawm rai nna nga sat nga sa, lam masa amyu myu ni hpe hkan yu hku hkau jinghku hku nna naw yu maram la nga ma ai. Jinghpaw ni a shaga ai nsen ni hkan madat maram masam la let nga jahkau bang wa nga ma ai.

(III) DR. OLA HANSON YAN MAMA JINGHPAW NI A MATU AMU NNAN GALAW HPANG WA NGA MASAI.

1. Jinghpaw ni a matu laika byin tai lu na matu, dasang e lata san shangun dat ai hpe lit hkam ai yan rai nga ma ai hte maren, shani shana amyit hta ayan e sawn jahtuk yu nga ma ai. Shan a shawng e Jinghpaw ni a matu laika byin tai na shawng galaw hpang yu sai Sara kaba ni marai manga, Myen laika kanu hte galaw chyam yu sai, n byin tai lu nna tawn da ai yi-ngam dingsa hpe mung, sawn yu maram yu rai nna, naw sawn jahtuk nga let Jinghpaw ga gade nga ai hpe mung tam sawk sagawn jahkum la rai yu yang, Jinghpaw ga hkum 10000 mi nga ai hta na 8000 hte 7000 gaw ayan e ashaga nga ai re hpe lu chye sawn la rai masai, Jinghpaw ni laika n lu n mai lu ra ai lam hpe lu sawn jahkawn la lu manu ai.

2. Jinghpaw laika galaw hpang wa masai. Shan a shawng e du ai Sara kaba ni marai 5, Myen laika kanu hte galaw da ai Jinghpaw liak hpe naw sawn galaw shakre yu na ngu myit sawn lu ma ai. Hpa jaw e, shan a shawng sa ai ni galaw da ai hpe hkungga let mung rai, lawan ngut lu na matu mung rai nga ai. Raitim byin tai lu na hpe nau wa n myit mada ai, n kam ai, hpa majaw ga shaga ai nsen grai shai hkat nga ai hpe mu na chye tawn lu sai. Dai shawng na myit su ni galaw hpang da sai Myen laiak kanu hte galaw shabyin shatai nhtawm, Jinghpaw ni hpe hti dan yu yang ga nkau mi n manu ai, n brat ai, shingrai nga yang; 1893 ning dai prat aten hta mungdan up hkang nga ai Inglik Asuya ni hpe sahgrin ya na matu tang shawn yu yang, n hkap la ya ma ai. N manu ai n brat ai. Dai majaw, naw hkring mat nna, sawn maram masam yu nga yang; shawng de 1839 hta Sara kaba Brown-son ngu ai wa, bum masha ni a laika kanu tai u ga, nga ka lajang da yu ai hpe kadai akyu mi n hta n lang ai n jashawn ai Yangon sasana rung jut e mi taw nga ai hpe mu hta hkrup hti yu yang; rai na jaw na

zawn mi anga rai nna Manmaw de la wa nhtawm, Jinghpaw ni a laika kanu galaw shatai na matu, sawn jahtuk yu yang; manu nga ai, htap htuk nga ai, nsen brat nga ai hpe chye lu sai.

Dai majaw Sara kaba Hanson gaw, 5-5-1895 hta shi rawng ai sassana nta e Jinghpaw salang myit su ni, sara ni hpe shaga shazup la nhtawm, Jinghpaw ga hkum hkra ka da ai hpe hti dan, ga shagawp ga malai ni hti dan, Jinghpaw ni mung, maumwi kadun ka nna hti chyam yu rai yang brat nga ai, leng nga ai, manu nga ai. Dai majaw shanhte yawng myit hkrum let, ka da ai laika kanu hpe saboi ntsa e mara tawn nhtawm yawng lahput hputdi dingnyawm nna, Sara kaba yan Mama lawm rai Yehowa Karai Kasang, dai ni kaw nna ndai laika kanu gaw Jinghpaw masha ni a matu laika byin wa nu ga law nga, Sara kaba akyu hpyi ya rai yawng gaw, nachying kabu gara ai hte Karai Kasang Yehowa hpe kabu chyeju dum let lata lapawk 3 lang du, Ole...le Oh...hum nga 3 lang garu jahtau ma ai da. Dai ga gaw Sara Usa Damau Naw yan Sara Lashi Naw tsun dan ai ga matsing da nna chye la lu ai re. 1895 kaw nna anhte Jinghpaw ni laika lu saga ai. Ndai Jinghpaw laika byin tai lu na matu karum ai gaw, Sara Lashi Labya Hkang Htan re.

3. 1895 ning May shata (5) ya hta, Sara kaba Hanson gaw, Jinghpaw Sara Salang myit su ni hpe shi rawng nga ai nta hta shaga jahkum la nhtawm, Jinghpaw masha ni a matu byin tai n-ga, ngu Roma hte Inglik laika kanu hte Jinghpaw laika kanu galaw shapraw shabyin lu sai hpe Jinghpaw ni nachying kabu gara let hkap la, re ai akyu hpyi hpawng galaw rai nna, Yangon de mungdan up hkang ai Governor hpang de sharin ya na amtu shangun dat sai. Governor gaw, Hkristan hpung hta lawm nga ai, R.C.M. ni a Bishop, Englican ni a Bishop ni hpe mung shaga shazup nhtawm, yawng hpe myit jahkrum jahpaw lam madum nhtawm, Sara kaba Hanson lajang galaw ai hpe mahtang madung shatai nna shagrin ya ai hte Jinghpaw Wunpawng sha ni amyu yawng a laika byin tai na matu ahkang jaw, shabyin shatai ap ya nu ai.

Yangon na Inglik Hkawhkam malai wa, Governor e ahkang jaw sai. Jinghpaw laika kanu hpe laika buk galaw shapraw nna, yawng jawm lang na matu 1896 ning hta Sara kaba Hanson Chyum laika hte mahkawn mangoi laika gale hpang wa sai.

Laika kanu lu sai majaw, Sara kaba Hanson gaw Sara kaba In-

gram hte Sara Maran La Nau hpe jawng kaji laika kanu kaw nna tan (4) du hkra atan laika buk galaw nna laika sharin jawng shagu hta woi lang sharin sai re ai.

1923 ning nna bum de na laika sharin jawng ni hta sha n rai, hpyen dap shagu, bum ga mare kahtawng ni hte Bumdu rung ni hta Jinghpaw laika sharin lang lu na ahkang jaw ai hku re.

4. Chyum laika gale hpang wa sai. Chyum laika gale ai lam hta shawng nnan karum ai gaw, Sara Damau Naw re ai.

5. Sasana yi-ngam law law shachyen wa ai lam.
   (i) 1896 ning hta Myitkyina de lung wa nna sinpraw maga Sadung bum de du ai, Zaiwa ngu ai Zi masha ni hte jinghku hku da sai.
   (ii) 1906 ning hta kalang mi bai kahtap nna Myitkyina de du nna sinna maga Kamai ga de sa du da ai.
   (iii) Manmaw ginwang hta mung bum ga, anhte Jinghpaw ni hta na amyu baw lakung shagu ni tsun shaga ai nsen hte aga ni hkan sawk sagawn kahkyin ka la nga ai.
   (iv) Sam mung de mung bum ga de grai kawan hkawm ai.

6. Laika sharin jawng hpaw shalaw ai, Manmaw ginwang hta bum ga de laika sharin jawng hpaw nhtawm, hpung hpaw da ai.

(IV) HPUNG MAGAM BUNGLI HPE N-GUN DAT GALAW WA SAI LAM

1. Ginwang zuphpawng shawng hpaw hpang ai lam.
   (1) Manmaw ginwang Nambai mare hta 1894, November 3 ya hta.
   (2) Myitkyina ginwang Manhkring mare hta 1911 ning ginhtawng e.
   (3) Sam mung ginwang Manbang kahtawng hta 1912 ning ginhtawng e.

2. Hpung up aya dang ai lam.
   (i) Manmaw ginwang:
      (a) Sara Damau Naw -15.12.1901
      (b) Sara Zau Tu -30.9.1906

(ii) Myitkyina ginwang:
(a) Sara Saga Naw -1917 ning hta Sara kaba Geis n nga ai aten hta re.

(iii) Sam mung ginwang hta.
(a) Sara Lashi Naw -15.5.1915
(b) Sara Zau Mai -15.5.1925
(c) Sara Labya De -15.5.1927
(d) Sara Zau Nawng -15.5.1927
(e) Sara Ah Run -8.5.1928

Ndai ni hpe gaw Sara kaba Hanson shi nan woi awn ai hte Hpung up aya dang ai hpe hkrak chye lu ai re.

3. Mung zuphpawng galaw hpang ai lam.
(i) Manmaw ginwang hta, Manmaw mare Sasana wang kaw nan galaw ai. 1910, February 18-20 du sa ai masha 50 re da.
(ii) Myitkyina ginwang hta, Myitkyina mare Sasana wang e nan 1912 ning hta galaw ai.
(iii) Sam mung, Namhkam Sasana wang e nan galaw ai, 1913 ning ginhtawng hta. Ndai mung zuphpawng ni yawng hta Mama yan Sara kaba Hanson lawm ma ai.

(V) SASANA WANG DUM NTA GALAW AI LAM

Manmaw na sasana wang hte dum nta ni Sara kaba Roberts galaw ai re. Myitkyina sasana wang hte dum nta Sara kaba Geis galaw ai re.

1. Namhkam Na Sasana Wang Hte Dum Nta A Lam

1896 ning hta Manmaw na Sara kaba Roberts gaw, Tawng-ngu na Sara kaba Cushing hte matut ginrawn nna Nmau pa na Sam ni a matu ngu Sara kaba Kapatry hpe tawn da nna Sam sasan ajawng wang hte laika sharin jawng hpaw da ai re. Dai jawng hte 1906 ning Jinghpaw ni a matu ngu Sara kaba Ingram mung wa nga lawm sai. Sara kaba Hanson mung dai kaw wa nga lawm nna, Sam sasana jawng hpe mung yu lawm, Jinghpaw ni a matu kaga san san galaw na matu sawn yaw yu nga ai. 1911 ning kaw nna Sara kaba Hanson gaw, dai Sam ni a sasana wang dum nta hta nga nhtawm, Jinghpaw ni a matu sasana wang hte dum nta galaw hpang wa sai. 1914 ning ginhtawng e, Jinghpaw ni a matu sasana wang hte dum nta, laika sharin jawng

htap (2) re ai hpe galaw ngut lu nna, dai 1914 ning kaw nna Sam ni hte hka nhtawm, Jinghpaw ni a matu san san, sasana wang dum nta jawng hta htawt nga hpaw hpang sai hku rai nga ai. Dai majaw, Sam mung na Namhkam e nga ai sasana wang hte dum nta ni gaw, Sara kaba Hanson galaw ai re.

2. Sara kaba Hanson Namhkam e nga ai aten hta, Sinli Mung-myit ga ram ram chyam hkra, hkawm kawan nu ai re. Laika sharin jawng ni law law mung, lu hpaw da nu ai. Chyum laika gale ai lam hta lachyum hkrak ai hku byin lu na matu, Inglik hte Jinghpaw ga lach-yum htai ai Dictionary galaw shapraw nna asuya ni shi hpe kumhpa lap 500/- jaw ma ai hpe shi n sha kau ai sha, dai Namhkam jawng hta jawngma ni a shat gawk galaw ai hta jai lang kau nu ai. Dai shat gawk gaw nep ai gaw wut hte bilat ga, shakum gaw hpun pyen; galup ai gaw hpri hpraw galup ai re. Dai jawng dai shat gawk hta ngai laika sharin la, shat sha, dun mung ngai ye rai nga yu sai re.

(VI) SARA KABA AHKUN WA NNA SHAGRI GA KAU AI LAM. 1919-1920

1. Sara kaba Hanson America de ahkun wa nna, shi a kraw kata na shagri hta ana kap nna machyi ai majaw, ga shaw kau ai, mai nna Myen mung de bai sa wa na rai nga yang, London mare na Inglik Hkawhkam George V wa shaga ai hte sa wa let London mare hku shayan sa shang ai. Hkawhkam George V gaw, Sara kaba Hanson hpe shi a mungdan up hkang ai salang kaba galaw na matu, hkap saw ai hpe Sara kaba Hanson gaw, Madu hkawhkam: dai amu galaw na matu hkap saw ai hpe grai chyeju dum ai; rai tim, Madu hkawhkam up nga ai mungdan kata hta nga ai Kachin-Jinghpaw amyu masha ni a amtu, chyoi pra ai Chyum laika gale ai amu garai n ngut ai, dai hpe naw gale shakre nga nngai, ngu tsun dan jang, hkawhkam wa gaw n saw shanang ai sha, Sara kaba Hanson hpe Myen mung a matu madang tsaw dik ai amying kaja Ja dazik hte hpawn shagrau sha-a ai laika jaw ap ya dat ai. Dai gaw Kaiser-I-Hind ngu ai shagrau ai Ja dazik rai nga ai. London mare kaw nna Yangon de du sa wa yang, Yangon na hkawhkam malai Governor gaw, sanghpaw li daru e hkap tau la ai, lusha shat da mi hkap hkalum daw jaw shagrau dat ai. Dai

hpang Manmaw Namhkam de bai du sa wa ai.

2. America sarawun kaba a ga madat, shagri ga shaw kau sai majaw, lusha sha bang ai hpe woi rin shamyit na matu, lusha sha ngut shagu hta tsabyi ntsin lu bang ya u yaw; ngu numhtet ga tsun dat ai. Manmaw du nna Chyum laika gale nga ai. Lusha sha ngut shagu hta sarawun a numhtet ga hte maren, tsabyi ntsin lu nga ai. Dai tsabyi ntsin lu ai hpe Jinghpaw salang ni sa mu hkrup nna, Sara kaba Hanson gaw chyaru lu ai, ngu ai shiga wa mi na pru wa ai. Dai majaw, Sara kaba Hanson gaw, nanhte Jinghpaw ni a man de myit kataw shara she tai wa na rai yang gaw, ya kaw nna shat sha yang tsabyi n lu sana; nga nna shi a hkum hkrang hkam kaja nna amu galaw lu na matu pyi gaw, koi gam mat ai. Tsabyi ntsin a malai shat lusha rin mani ya na matu, majap katsing kawa sha ai hte lusha sha shangut ai re.

(VII) CHYUM LAIKA GALE AI LAM

1896-1926 August 11, Namhkam Sasana nta e gale ngut lu sai. Sara kaba Hanson Chyum laika gale ai lam hta, nkau mi tsun ai gaw, nau wa na la ai, nga shatan mayu ma ai.

Sara kaba Hanson Chyum laika gale ai amu, dai san sha hpe shara sha nga nga nna gale ai n rai. Manmaw, Myitkyina, Namhkam sasana ginjaw ginra masum hta htawt nga let, jawng laika sharin ai lam yu sai, ginwang de hkawm sa ai, Jinghpaw Shi Laika galaw ai. Manmaw e ginhtawng ta kahtet la ai aten hta Sinlum Bum Pangmu kahtawng de sasana nta gap tawn nna wa nga nhtawm, Chyum laika gale nga ai. dai shara hta ya Dr. Ola Hanson hpe myit dum ai masat nawku htingnu galaw da nna nawku nga ai re.

1. Chyum Laika gale karum ai ni:
   (i) Sara Damau Naw
   (ii) Sara Lashi Naw
   (iii) Sara Myitung Naw Tawng
   (iv) Sara Seng Li
   (v) Sara Labya De ni rai ma ai.

   Namhkam na sasana nta e nga yang 1926 August 11 ya shani gale ngut sai.

2. Chyum Laika ap ya ai lam. 1927 March 27 ya shana nari 7, 50 ning

Ja Jubili hpawng kaba hta:

(i) Chyum Laika hpyi ai ga.
(ii) Chyum Laika ap ya ai ga.
(iii) Chyum Laika hkap hkalum la ai.

JINGHPAW NI CHYUM LAIKA LU LA AI LAM

1. Chyum Laika Hpyi Ai Ga.

American Hkalup Hpung USA e, shangun dat ai Sara kaba kaw hpyi shana dat ai.

Chyeju madu, nu wa America Sasana sara kaba ni hta na, dai ni ndai Jubili Zuphpawng kaba hta anhte hpe lam woi awn nga ai Sara kaba Hanson hte Jinghpaw sara ni shakut sharang nna, Chyum Laika dingsa hte nnan hpe Jinghpaw ga hku gale da ngut sai lam an-ahte na kabu ga ai majaw, dai Chyum Laika buk kaba, anhte n kung n lung Jinghpaw amyu Hpung masha ni hpe ndai Jubili Zuphpawng kaba hta, matsan dum ai myit hte ap ya na hpe Hpung masha yawng hte myit hkrum ai hte hpyi nem dat ga ai.

Komiti ni:- Sara Zau Tu, Hpaji du M. Robbin, Sara Lashi naw, Sara Damau naw, Sub. Major Jinghpaw Gam, Sara Seng Li, Sara Kumbu Shawng, Sara Naw Tawng.

2. Dr. Ola Hanson Jinghpaw Ni Hpe Chyoi Pra Ai Chyum Laik Ap Ya Ai Ga.

Mama hte an 1890 ning December shata 22 ya hta, ndai Manmaw mare hta du saga ai. Shawng ningnan Jinghpaw ga mun mi (10000) tam sawk sagawn lu ai hta na, 80000 hte 70000 gaw, tut nawng ayan alang nga ai ga re hpe chye sawk lu sai majaw, laika n lu n mai, ngu nna grai di shakut shaja ai hte 1895 ning hta, ya lang nga ai laika hkum kanu hpe atsawm sha, lu lajang galaw shapraw ngut lu sai.

Dai laika lu ai kaw nna, Hebre ga hte Heleni ga kaw na, chyoi pra ai Chyum Laika ga hpe ga gale shakut shaja ai rai yang, 1926 ning August shata 11 ya hta Namhkam e gale shangut lu sai.

Chyum Laika gale karum ai Jinghpaw sara myit su ni gaw:-

(i) Sara Damau Naw
(ii) Sara Lashi Naw

(iii) Sara Myitung Naw Tawng
(iv) Sara Seng Li
(v) Sara Labya De ni rai ma ai.

Ya dai ni; Nanhte tsawra ai hpu nau Jinghpaw ni hta, Sasana shang ai 50 ning hpring ai Ja Jubili Zuphpawng kaba hta, nanhte dai chyoi pra ai Chyum Laika ap ya na, hpyi myit dai hte maren, ndai Karai Kasang a chyoi pra ai Chyum Laika hpe nanhte a matu, ap ya nga nngai law.

Ndai mungkan mungdan hta, ya yang nga ai shinggyim masha amyu baw 12000 ni hta na, 480 ni gaw, Karai Kasang a chyoi pra ai Chyum Laika lu la masai.

Nanhte, ndai Karai Kasang a chyoi pra ai Chyum Laika hpe hkap la nhtawm, n hkan n sa, n madat n mara myit yang gaw, nanhte htum mat ai amyu masha byin tai wa na hpe tsang ra ai.

Nanhte, ndai Karai Kasang a chyoi pra ai Chyum Laika hpe atsawm sha hkap la nna, hkan sa, madat mara nga myit yang gaw, ndai Karai Kasang a chyoi pra ai Chyum Laika hta rawng ai mungga hte maren, Karai Kasang kaw na, tsawra matsan dum ai chyeju kaba, htani htana n htum n wai ai asak wenyi sutgan, hpaji byeng-ya lam hta, nanhte ya yang, naw kaji gadun n chye n chyang, n kung n kang, matsan mayan rai, n dan n leng ai amyu naw rai nga myit timung,

Ya, htawm hpang de gaw, nanhte galu kaba mayat maya, gumja gumhpra, law htam wa, sut su ngamu ngamai, chye chyang kunghpan, gumring gumrat, sumnung shingdi, ding hpring, teng man, kangka, sadi sahka ai, nden marai, share shagn, magrau grang let, masha amyu baw law law ni hpe lam chye woi awn ai amyu byin tai wa;

Mungkan mungdan e dan leng dan hkung ai masha amyu byin tai wa na manit dai law. Yehowa Karai Kasang, kasha Madu Yesu Hkristu hte chyoi pra ai Wenyi gaw, nanhte hpe bau sin, makawp maga, mada mara, shaman ai hte ngwi pyaw shangun nga myit ga law. Shi myi man a nhtoi nanhte hpe tut nawng e jahtoi ya nga myit ga law.

Chyoi pra ai Chyum Laika ap ya ai wa,

Dr. Ola Hanson.

(3) JINGHPAW MASHA NI KABU GARA CHYUM LAIKA HKAP HKALUM LA AI LAM

Dai ni na mali ru, nhtoi gu, 1927 ning March shata 27 ya hta, mi na Abraham a kashu ningtsing, kasha majing Isaraela amyu a myihtoi kaba, Karai Kasang a dat kasa, Mawshe kaw na Chyum hkringhtawng dai hpe myihtoi ni rem, Israela hkawhkam ni hpyem, Yesu Hkristu kaw na, hkye hkrang la ai Chyum hkringhtawng hpe kasa ni rem, kasa ni kaw nna, mungkan ting na amyu baw mun me hkying lahkawng hta na, amyu baw mali tsa e matsat shi hte Chyum hkringhtawng dai lu, machyan gaimyi dai ku masai. Mi na myihtoi kaba Mawshe a Chyum raw, kasa ni a hkringhtawng chyaw, sinna ga chyen kaba, shahpyi hpunglam aga, America mungdan kaba na, Yesu Hkristu a Hkalup Hpung usa ni a gap pala rai, dat kasa tai ai Sara Cushing mying lu ai wa, Jinghpaw mung shawng du sa, 1876 ning December shata 22 ya hta Manmaw ga du, Pawng Jinghpaw sha ni hpe mu, laili laika n lu ai hpe yu, Jinghpaw laika hkum galaw ya, n grin ai tawn da, shi gaw Jinghpaw ma ni hpe matsan yu dum lama, Jinghpaw sha hpe sharin na, Pawng sha ni hpe achyin u ga nga, America Hkalup Hpung de sara hpyi yang, Jinghpaw sara ngu na, Sara Lyon hpe shangun dat ya. Dai sara usa wa; 1878 ning February shata 13 ya hta Jinghpaw mung a ka-ang kaba, Manmaw ga e sa du nga, magam yi-ngam n hpra ai wa, 1878 ning March shata 15 ya hta, lamu mungdan kamoi, ntsa mungdan wundoi mat wa sai.

Chyum usa Hkalup Hpung kaba ni bai myit sumru yu, malai n dat ya n mai re ai lu, nga nna shi a malai, anhte a kawa Sara Roberts hpe bai shangun dat ya nna, 1879 ning February shata 12 ya hta, ja shang kringmung Jinghpaw mung e sa du dung nna, laili galaw ya she mai, laika kabyaw ya she grai na re ai, nga sindung krawng wang e myit sumru la, ya na anthe a Chyum du Laika kanu, sara munu hpe hpyi dat yang, America Hkalup Hpung usa ni a gap pala rai: dat kasa tai ai Sara hte Mama Hanson yan 1890 ning December shata 22 ya e Manmaw du nna, Chyum punghkum hta lung in nit, laika tinyang hta dung in htit, Pawng Jinghpaw sha ni a laili nsen shawng galaw, laika hkum shawng gaw, Hebre Chyum raw, Heleni ga chyaw, Chyum shabawn galaw, laika mayawn kabyaw, mali kaba nhtoi zinghka,

ladaw 37 ning hta, dai laika ngut nna, shanhpyi e mayawn, ja jamoi e shabawn, laika lata e rem; Chyum lata e hpyem, laili lata shawn, laika lata nawn, anhte Pawng Jinghpaw sha ni a dumdam lahpan hta lup, shi yunglat hta nan sup, di ya mani ai.

Dai rai nna, anhte Jinghpaw sha ni a dumdam lahpum e hkap ahpum, shi yunglat e hkap jum, moi na N-gawn wa Magam, shanhpyi laika ya yang na zawn n rai; jum n tat, lang n jahkrat, jum ting ting, lang kring kring, sumsing lamu n kangai, ginding aga n kashai, jaw in rem, shing-raw du ni hpyem, Chyum ga dai nan, laika ga dai hkan, Chyum lu laika ku, Chyum madu rai, laika maba tai, Majoi bum dung in du, shing-ra bum tawn in kumnu, lagat noidi in ngang, kanoi hpun-gam lakyang, sumsing lamu daram zinghka, ginding aga daram kaba, rat rang, shatan tang, wunli lu wun-gau ku, nli hpaji num, sutgan hkum, ja krang hpungtsin nang, ja li la ja tsen nang ni Majoi bum e ningngai, anhte a Jawt Hkawhkam Munu. N-gawn Chyanun Du a lahpum lahpyen e chyai nga na saga ai.

Dai ni anhte Jinghpaw sha ni, Chyum lu, laika ku, Chyum dai hpe rem, laika dai hpe hpyem nga na matu, Chyum usa sara kaba, Chyum punghkum hta in yu, laika tingnyang in mu, n kung ulung ni hpe numroi gatlung zawn shachyai, Ugaw hkung-rang hkalung zawn jahtai, Chyum tingnyang hta nna, gun ring ring, laika tingnyang hta nna, hpai ding ding, naw di nga mi.

Dai ni kaw nna, anhte Pawng Jinghpaw sha ni, Chyum lu laika ku rai saga ai rai nna, Karai Kasang a chyoi pra ai Wenyi a Madu Yesu Hkristu a mying ningsang hta, hkinnum kabu lu, jahtau garu ga. Oh le le oh hwi (3) lang du.

Chyum ya, laika sa ai Sara kaba Hanson shakawn du, lara su, jahtau garu ga law, Amen.

Oh le le oh hwi lahpawk (3) lang, dum.
Jinghpaw yawng a malai hkap la ai wa,

Sara Damau Naw.

Ndai Chyum laika hpyi ai hte ap ya ai, bai kabu gara let hkap hkalum ai aten hta ngai Lahtaw Gam mung mu lawm, na lawm, lata lahpawk dum garu lawm ni ai re.

3. Mahkawn mangoi gale ai lam. Sara kaba Hanson garai n du

yang; shawng amu galaw sai Sara kaba hte Kayin Sara ni gaw Myen ga hku na mahkawn mangoi sharin ya nna woi mahkawn nawku nga ma ai. Sara kaba Hanson du nna Jinghpaw laika lu galaw shapraw ai hte rau Sara kaba Hanson gaw, Yesu ngai hpe tsawra nga, nga ai mahkawn mangoi ga hpe Jinghpaw ga hte Jinghpaw laika shawng galaw hpang nna sharin ya nu ai. Dai shaloi hpung masha ni grai kabu kajawng let, pyi gaw nau kabu nna hkrap ma ai da. Dai gaw ya anhte lang nga ai mahkawn mangoi yawng a shawng e gale galaw shapraw ai mahkawn mangoi rai sai. Sara kaba Hanson gale galaw shapraw ai Mahkawn Mangoi 146, ya anhte lang nga ai mahkawn mangoi buk hta lawm rawng nga ai re.

4. Hkalup Hpung ni yin la ai ga shaka. 1920 ning Myitkyina e galaw ai 8 lang ngu na Jinghpaw Wunpawng Hkalup Hpung Mung Zuphpawng kaba hta Jinghpaw Hkalup Hpung yawng myit hkrum ai hte Sara kaba Hanson hte Sara Labya De hpe dai hpung ni yin la ai Ga Shaka galaw na lata san myit hkrum da ai hte maren, Sara kaba Hanson, Sara Labya De galaw nhtawm, Mahkawn Mangoi a shawng de ka bang shalawm na hku lajang nhtawm, 1921 ning hta Mahkawn Mangoi dip ai kaw bang shalawm nna, Madu Yesu a shana shat poi daw sha shagu dai ga shaka hpe hti ai re. Sara kaba Hanson gaw Chyum laika sha galaw ya ai n rai. Mahkawn Mangoi 146 hte Hkalup Hpung masha ni yin la ai ga shaka mung galaw ya ai re.

5. Sara kaba Dr. Ola Hanson galaw da ai amu kaba langai mi gaw: Manmaw hte Namhkam lapran na Motorcar lam rai nga ai. Sagaing Munggyi H. A Thornton wa hpe Dr. Ola Hanson hpaji jaw nna galaw da ai lam kaba re ai. Mungkan shinggyim masha law law wa akyu jashawn ai ningmaw lam kaba rai nga ai.

(VIII) MAMA HANSON GALAW AI AMU NI

1. Laika sharin la nga ai jawng numsha ni hpe up hkang ai.
2. Ginwang num hpung hpe hpaji jaw lam madun atsam jaw ai.
3. Jawng numsha ni hpe arai chywi, arai rep, da maka ni sharin ya ai.
4. Bum de na Du Salang, num hpaw-mi ni hte jinghku grai chye hku kanawn mazum ai.

5. Jawngma ni machyi mahkaw hkrum yang tsi rung sa rawng yang grai matsan dum kawan katsan atsam jaw chye ai.

6. Jawngma ni n-gun n rawng nna lasi lamun re ai ni hpe shani ka-ang jawng yu ai aten hta, nga chyu sa lu na amtu lajang da ya ai.

7. Shaning shagu November shata hta nlung nnan sha poi sha-mying nna, chyeju dum poi ngu sha ra ai lam aja awa tsun dan let woi galaw ai.

(IX) SHAGRAU SHA-A HKAM AI LAM

1. Inglik Dictionary hte Jinghpaw ga, Dictionary galaw shapraw ai hpe Asuya ni gumhpraw lap manga tsa (500) kumhpa jaw shagrau ma ai.

2. Inglik Hkawhkam George V. wa gaw Jinghpaw ni hpe laika galaw ya ai, Chyum Laika gale ya ai ngu nna, Myen mung na madang tsaw dik ai hku Kaiser-I-Hind ngu ai Ja dazik hte shagrau lakmat laika jaw ya ai.

3. Yangon Governor Hacourt Burtler mung gumhpraw bang kumhpa jaw shagrau ai.

4. Lashio Ayebyeng N. A Tharnton wa mung Sinat kumhpa jaw shagrau ai.

5. 1915 December 22 ya shana, Sara kaba yan Mama dinghku de ai hte Jinghpaw ni hta sasana amu shang galaw ai 25 ning hpring ai hpe chyeju dum ai masat hku nna, Sara kaba Lashi Naw yan sara jan, Sara Seng Li yan sara jan ni hpe sha shaga la nna akyu hpyi hpawng galaw ai shaloi, Sara Lashi Naw gaw, Gupduru, kumhpa jaw shagrau u ai, dai hpe America de la wa nna New York madun gawk hta wa bang da na, nga la wa sai.

6. Sara Kaba Hanson Doctor Aya Lu La Ai Lam

1927 ning, Jinghpaw hta America Hkalup Sasana du ai 50 ning, Ja Jubili Poi kaba hta 27-3-1927 shana nari 7, hta Sara kaba Hanson gaw chyoi pra ai Chyum Laika Jinghpaw ni hpe ap ya ai lam Mungkan Hpung Shi laika hta kajai pri rai wa sai. 1927 October hta Sam mung ni a Ginwang Chyum Laika sharin ai aten hta, Hpung up Sara Zau Nawng gaw ning nga nna, Chyum Zuphpawng sa ai shawa masha ni hpe tsun dan ai. Anhte a kanu kawa Sara kaba Hanson gaw

yu maya sara kaba sha n rai sai, Chyum Laika gale glaw shapraw nna, Jinghpaw ni hpe ap ya lu ai majaw, shi hpe America Hpung npawt de na ni Doctor aya kahtap jaw ya ma ai. Dai majaw shi a amying gaw, Doctor Ola Hanson ngu ka ra sai nga tsun dan nhtawm, Shakawn Kungdawn laika 47:1 hta rawng ai hte maren, Yehowa Karai Kasang gaw, anhte Jinghpaw ni hpe Laika hte Chyum laika galaw ya na matu, Sara kaba Doctor Ola Hanson hpe shangun dat ya ai chyeju galu kaba la ai hte ya Sara kaba mung Doctor aya bai hkam la lu ai gaw, Karai Kasang a chyeju kaba nan rai nga ai law, nga nna shawa masha yawng hpe woi rawt tsap nna, lata lahpawk 3 lang woi dum ai.

(X) JUBILI A LAM

1. 1915 December 22, hta Namhkam Gumhpraw Jubili ngu nna, Sara kaba yan Mama, Jinghpaw hta sasana sa galaw ai 25 ning hpring sai, ngu akyu hpyi hpawng woi galaw ai.

2. 1927 March 25-28, Jinghpaw hta Sasana shang ai 50 ning Ja Jubili ngu na poi kaba galaw na hpaji jaw nna woi galaw ai hpawng kaba hta nan chyoi pra ai Chyum laika ap ya mani ai re. Dai hta hkan nna, anhte Jinghpaw ni 25 ning Gumhpraw Jubili, 50 ning Ja Jubili, 75 ning Lungseng Jubili poi ngu nna Jubili poi grai chye galaw wa nga saga ai re.

JAHTUM

1. 1928 March 1-3, Sam mung, Sinli bum mayan Mandung kahtawng na Ginwang Zuphpawng hta Mama hte Sara kaba shan lahkawng lawm nna, n-gun atsam jaw shakram ai gaw, shan a matu Ginwang Zuphpawng lawm jahtum rai masalu ai law.

2. 1928 October hta Manmaw Sasana Jawng wang e Namhkam de na, Myitkyina de na, Manmaw ginwang bum de na ni yawng zup nna, shakram poi galaw ga ai. Dai gaw Jinghpaw ginwang 3 ting de na kasa nihte mu hkrum jahtum ai rai sai hku rai nga ai. Dr. Ola Hanson Jinghpaw ni hta amu galaw ai 38 ning re ai.

3. 1928 Octorber hta Manmaw kaw nna wa ai America de Oakland Nebraska mare hta du wa sai.

4. America du wa ai hpang, Denbar mare hta galaw ai America Hkalup Hpung Ginjaw Mung Zuphpawng kaba hta, dawdan ai ga

hta hkan nna, sumtsan maigan de Sasana amu galaw sa wa na ni hpe shatsam n-gun jaw akyu hpyi na matu shaga mu ai hte maren, dai hpawng kaba hta sa lawm ai. Dai gaw Sasana amu hpe hpang jahtum gun ai lam rai nu ai law.

Dai kaw nna nta de wa ai lam de shi a hkum ai hkam ja wa ai zawn nga ai majaw, Sara kaba shi a jinghku wa Dr. Robert Earl, St. Poul, Minesota Midway Tsi Rung du, shi a hkum sa madun yu yang grai di nna lajang ya ma ai. Raitim jahtum e gaw, ga yang she mai na re ngu bai sawn la nna, ga lajang na lam Sara kaba Hanson hpe san yu ma ai, Sara kaba gaw nye Wenyi htaw sumsing mungdan e anu la nga ai, ndai nye a hkum hkrang gaw, nanhte Sarawun ni a lata hta rai nga ai, ang ai hte maren ga lajang mu, ngai ahkang jaw nga nngai ngu ap ya manu ai. Ga gawk e Sarawun ni ga nga dingyang; shi hta n-gun atsam n law mat nna, n dang hkam lu ai majaw, ga lajang nga ding-yang rai nga yang, n hkam lu wa nna nsen kaba hte Jinghpaw sara ni a mying gan, Damau Naw, Lashi Naw, Zau Tu, Zau Mai, Labya De nga nna marawn ai hte nsa hti sai. Sarawun ni gaw Mama hpe san yu yang; Shi a Jinghpaw sara ni hpe shaga ai re, nga tsun dan sai. 17-10-1929 hta sumsing mungdan de wundoi mat wa sai.

Shi a moi mang hpe shi nga ai Oakland Nebraska mare de la wa nna makoi mayang masai.

Rev. Lahtaw Gam
17-11-89, Myitkyina